

СЕКЦІЯ 5
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУЦИФРОВІЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ІНВАЛІДНІСТЮ
DIGITALIZATION OF MEDICAL CARE FOR CHILDREN WITH DISABILITIES

У статті досліджено сутність та особливості державного управління наданням медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю в Україні в контексті сучасних викликів. Зазначається, що сучасні виклики, з якими стикається система державного управління в Україні, потребують поглибленого аналізу та адаптації до нових умов, а особлива увага приділяється питанню забезпечення прав дітей з інвалідністю, які залишаються однією з найбільш уразливих категорій населення. Відзначено наявність низки нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку дітей з інвалідністю, відзначено наявні у цій сфері прогалини та колізії в законодавстві. Наведено основні показники, що характеризують ситуацію в досліджуваній сфері в контексті сучасних викликів. Зокрема, йдеться про кількість дітей-інвалідів за останні п'ять років, стан медико-соціальної інфраструктури, освітніх та соціальних послуг для дітей-інвалідів, а також особливості фінансування сфери надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю в Україні.

Розглянуто виклики, які існують на сьогодні у сфері публічного управління забезпеченням медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю в Україні. Акцентовано увагу на кадровому дефіциті, інфраструктурних проблемах та військових діях, які нині тривають на території Української держави.

Відповідно до розглянутих викликів обґрунтовано заходи, спрямовані на ефективне подолання проблем у сфері публічного управління забезпеченням медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю. У статті представлено інтеграцію послуг, децентралізацію управління, цифровізацію, а також фінансування та партнерство як спеціальні заходи, спрямовані на покращенні ситуації, що склалася в досліджуваній сфері. Наголошується, що реалізація цих заходів сприятиме вдосконаленню системи публічного управління забезпеченням прав дітей з інвалідністю та підвищенню рівня їх соціалізації в умовах сучасних викликів. Зроблено висновок, що публічне управління у сфері надання медико-соціальних послуг дітям з обмеженими можливостями потребує комплексного підходу, системного аналізу проблем та адаптації до нових соціальних викликів.

Ключові слова: публічне управління, медико-соціальні послуги, діти з інвалідністю, медичні послуги, держава.

The article examines the essence and features of public management of providing medical and social services to children with disabilities in Ukraine in the context of modern challenges. It is noted that the modern challenges faced by the public management system in Ukraine require in-depth analysis and adaptation to new conditions, and special attention is paid to the issue of ensuring the rights of children with disabilities, who remain one of the most vulnerable categories of the population.

The effect of a number of regulatory legal acts aimed at supporting children with disabilities is noted, and the gaps that exist in this area are noted. The main indicators that characterize the situation in the area under study in the context of modern challenges are presented. In particular, we are talking about the number of children with disabilities over the past five years, the state of medical and social infrastructure, educational and social services for children with disabilities, as well as the features of financing the area under study.

The challenges that currently exist in the area of public management of providing medical and social services to children with disabilities in Ukraine are considered. Attention is focused on the staff shortage, infrastructure problems and military operations that are currently ongoing on the territory of the Ukrainian state.

In accordance with the challenges considered, measures aimed at effectively overcoming problems in the area of public management regarding the provision of medical and social services to children with disabilities are justified. The article presents the integration of services, decentralization of management, digitalization, as well as financing and partnership as special measures. It is emphasized that the implementation of these measures will contribute to the improvement of the public administration system, ensuring the rights of children with disabilities and increasing the level of their socialization in the face of modern challenges. It is concluded that public administration in the field of providing medical and social services to children with disabilities requires an integrated approach, systematic analysis of problems and adaptation to new social challenges.

Key words: public administration, medical and social services, children with disabilities, medical services, state.

УДК 351/354
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2025.45.26>

Тоцька В.Є.
аспірант кафедри публічного управління та публічної служби
Національний університет
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Сучасні виклики, з якими стикається система публічного управління в Україні, зокрема в сфері забезпечення медико-соціальними послугами, вимагають глибокого аналізу та адаптації до нових умов. Особливу увагу привертають питання забез-

печення прав дітей з інвалідністю, які залишаються однією з найбільш уразливих категорій населення.

Зростаюча кількість дітей з інвалідністю, нестача ресурсів, кадровий дефіцит, недостатнє фінансування та організаційні недоліки

ставлять під загрозу ефективність надання медико-соціальних послуг. До цього додаються наслідки війни в Україні, яка спричинила збільшення кількості дітей з інвалідністю через травми, психологічні розлади та інші наслідки збройного конфлікту. Також актуальним залишається питання інтеграції дітей з інвалідністю в освітнє середовище та суспільство.

Попри нормативно-правові ініціативи та реформи, механізми міжвідомчої взаємодії, доступності та якості послуг залишаються недосконалими. У цьому контексті необхідно розробляти нові підходи до публічного управління, спрямовані на ефективне планування, моніторинг і контроль у сфері надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю. Таким чином, дослідження питань забезпечення медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю в умовах сучасних викликів є вкрай актуальним для вдосконалення механізмів публічного управління та підвищення якості життя цієї категорії населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців висвітлюються питання забезпечення медико-соціальними послугами. Зокрема, варто згадати таких дослідників як Богданов С.Г. [1], Долгих М. [5], Мельниченко О.А. [2], Моїсеєнко Л.В. [2], Нагорянський А.О. [3], Остролицька Л.І. [4] та багато інших.

У своїх публікаціях вони піднімають питання функціонування державного механізму організації системи медичної реабілітації в Україні, вивчають особливості інституціонального забезпечення медико-соціальної реабілітації постраждалих унаслідок військової агресії, обґрунтовують концепції реабілітації в контексті системних, інституційних і історичних змін, досліджують закономірності реформування механізмів державного управління системою охорони здоров'я в Україні в контексті європейського виміру, дають пропозиції щодо удосконалення державного управління системою медичної реабілітації як складової частини державної політики у сфері охорони здоров'я України. Проте в умовах сучасних викликів питання публічного управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю в Україні залишається малодослідженим, що зумовило вибір теми даної статті.

Формулювання цілей статті полягає в узагальненні підходів до публічного управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітям з інвалідністю в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах публічне управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітям з інвалідністю в Україні має

вирішувати низку комплексних завдань. До них належать створення ефективної нормативно-правової бази, організація міжвідомчої взаємодії, впровадження інноваційних підходів до управління ресурсами та забезпечення доступності послуг.

На сьогоднішній день в Україні діє низка нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку дітей з інвалідністю. Зокрема, забезпечення прав цієї категорії гарантується Конституцією України, Законом України «Про охорону дитинства» та іншими документами. Однак аналіз практичного виконання цих норм свідчить про існування прогалин, таких як нерівномірність доступу до послуг між регіонами, недостатнє фінансування закладів, які надають допомогу, та низький рівень цифровізації процесів обслуговування.

Варто звернути увагу на основні показники, які характеризують ситуацію в досліджуваній сфері в умовах сучасних викликів. Так, станом на 2023 рік в Україні зареєстровано близько 163 тисяч дітей з інвалідністю, що становить приблизно 2% дитячого населення країни (за даними Міністерства соціальної політики України) [6].

За останні п'ять років кількість дітей з інвалідністю зросла приблизно на 12%, що частково пов'язано зі збройним конфліктом, соціальними та екологічними факторами. Найбільша кількість дітей з інвалідністю проживає в областях із густонаселеними територіями: Київська, Дніпропетровська та Львівська області. У сільській місцевості рівень забезпечення послугами суттєво нижчий, ніж у містах [7].

Сучасну ситуацію також характеризує стан медико-соціальної інфраструктури, зокрема, у сфері медичних послуг. Так, в Україні функціонує понад 80 спеціалізованих реабілітаційних центрів, з яких лише близько 15% відповідають сучасним стандартам доступності для дітей з інвалідністю. Кадровий дефіцит у системі охорони здоров'я: у багатьох медичних закладах відсутні кваліфіковані фахівці з дитячої реабілітації (дефіцит складає близько 25% від потреби) [6].

Щодо освітніх та соціальних послуг, то у 2023 році в інклюзивних школах навчалося близько 45 тисяч дітей з особливими освітніми потребами, що становить лише 27% від загальної кількості дітей з інвалідністю. Лише 30% територіальних громад мають програми раннього втручання, що значно обмежує можливості для своєчасної допомоги дітям [7].

Також необхідно підкреслити особливості фінансування досліджуваної сфери. Що стосується державного фінансування, то у 2023 році на програму підтримки дітей з інвалідністю було виділено близько 1,7 мільярда

гривень, що покриває лише 70% від потреби. Фінансування на одного реабілітаційного пацієнта становить в середньому 15 тисяч гривень на рік, тоді як реальна потреба оцінюється у 25–30 тисяч гривень [7].

Війна внесла свої корективи у політику допомоги дітям з інвалідністю та у її фінансування. До неї долучилася міжнародна допомога: з 2022 року понад 20 мільйонів доларів США було залучено від міжнародних організацій (ЮНІСЕФ, ВООЗ, ЄС) для розвитку інфраструктури реабілітації та підтримки дітей з інвалідністю, постраждалих від війни [8, 9].

Воєнні дії спровокували нові випадки інвалідності – через наслідки війни кількість дітей з інвалідністю зросла на 7-10% з початку війни, переважно через фізичні травми, психологічні розлади та мінно-вибухові поранення. Близько 20 тисяч дітей з інвалідністю були переміщені з зон активних бойових дій, і лише 40% із них змогли отримати належні медико-соціальні послуги в нових регіонах [6].

Незважаючи на негативні наслідки війни, публічне управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю в Україні в умовах сучасних викликів демонструє певні результати. Значний прорив спостерігається у сфері цифровізації – станом на 2023 рік, впроваджено електронний реєстр дітей з інвалідністю, який охоплює 60% регіонів України, але його повна інтеграція ще не завершена. Варто відмітити дію та результати пілотних проєктів: у регіонах, де були впроваджені програми раннього втручання, рівень госпіталізації дітей з інвалідністю зменшився на 15%, а рівень задоволеності послугами серед батьків зріс до 85% [7].

Отже, аналіз ситуації у сфері публічного управління щодо надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю дає підстави акцентувати увагу на основних викликах, які включають:

– кадровий дефіцит (брак кваліфікованих медичних працівників і фахівців із соціальної роботи, особливо в сільській місцевості);

– інфраструктурні проблеми (відсутність належних умов для забезпечення доступності (архітектурна недоступність, обмежений транспорт);

– військові дії (наслідки війни в Україні, включаючи вимушене переміщення сімей із дітьми з інвалідністю, призводять до розриву між потребами та можливостями системи публічного управління).

Для ефективного подолання виявлених проблем необхідно впровадити заходи, які представлені в табл. 1.

Інтеграція послуг є ключовим підходом у забезпеченні ефективного управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю в Україні, особливо в умовах сучасних викликів. Вона передбачає об'єднання ресурсів, зусиль і послуг різних секторів – охорони здоров'я, соціального захисту, освіти – для створення єдиного системного підходу до надання підтримки дітям та їхнім сім'ям. Інтеграція базується на принципах центрованості на дитині; міжсекторальної співпраці; доступності та інклюзії.

Реалізація інтеграції передбачає здійснення таких практичних кроків:

– розробка єдиної державної стратегії з інтегрованого надання послуг дітям з інвалідністю, яка враховує сучасні виклики;

– цифровізація та створення міжвідомчих баз даних для координації зусиль різних організацій;

– розвиток системи раннього втручання, яка об'єднує медичні, соціальні та освітні послуги;

– навчання кадрів щодо інтегрованого підходу в роботі з дітьми з інвалідністю;

– фінансова підтримка інтеграційних проєктів як на державному, так і на місцевому рівнях.

Таблиця 1

Заходи, спрямовані на ефективне подолання проблем у сфері публічного управління щодо надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю

Заходи	Їх опис
Інтеграція послуг	Розвиток моделей, що поєднують медичні, соціальні та освітні послуги для забезпечення комплексної підтримки дітей з інвалідністю
Децентралізація управління	Посилення ролі місцевих громад у формуванні та реалізації програм допомоги, зокрема шляхом створення центрів раннього втручання
Цифровізація	Впровадження електронних реєстрів, онлайн-платформ для надання послуг та моніторингу їхньої якості
Фінансування та партнерство	Залучення міжнародної технічної допомоги, а також розвиток державно-приватного партнерства

Джерело: власні узагальнення

Завдяки інтеграції послуг можна досягти забезпечення швидкого та якісного реагування на потреби дітей з інвалідністю; зниження рівня соціального виключення та раціонального використання державних ресурсів через уникнення дублювання послуг. Таким чином, інтеграція послуг є необхідною умовою для ефективного публічного управління забезпеченням медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю. Це дозволить створити більш справедливу та дієву систему підтримки в Україні в умовах сучасних викликів.

Децентралізація управління є однією з ключових реформ, яка відкриває можливості для покращення забезпечення медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю. Передача повноважень від центральних органів влади до місцевих сприяє гнучкості, оперативності та адресності рішень, що особливо важливо в умовах сучасних викликів, які постали перед Україною. Перевагами децентралізованого управління є більша відповідальність місцевих органів за якість і доступність послуг; ефективніше використання ресурсів, зокрема через співпрацю з громадами; можливість враховувати локальні потреби дітей з інвалідністю і розробляти індивідуальні програми підтримки, а також прозорість і підзвітність у використанні бюджетних коштів.

Практичні кроки впровадження децентралізації є наступними:

- передача повноважень на місцевий рівень у сферах охорони здоров'я, освіти та соціального захисту;
- створення об'єднаних територіальних громад із забезпеченням достатнього фінансування їхніх потреб;
- розробка регіональних стратегій забезпечення медико-соціальних послуг;
- посилення фінансової незалежності місцевих органів через інструменти державного фінансування та залучення інвесторів;
- навчання місцевих управлінців у питаннях ефективного використання ресурсів і планування.

Завдяки децентралізації управління можна досягти підвищення доступності медико-соціальних послуг для дітей з інвалідністю; скорочення часу на прийняття рішень та реалізацію програм, а також забезпечення більшої справедливості у розподілі ресурсів. Таким чином, децентралізація управління є ефективним заходом для покращення якості та доступності послуг для дітей з інвалідністю, адаптуючи їх до потреб громад і забезпечуючи сталість змін.

Цифровізація є невід'ємним інструментом модернізації системи публічного управління,

особливо у сфері надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю. Вона сприяє підвищенню ефективності, прозорості та доступності послуг, допомагаючи адаптувати їх до сучасних викликів.

Практичні заходи цифровізації включають наступні дії:

- розробка єдиної цифрової платформи для управління медико-соціальними послугами;
- впровадження електронного документообігу для скорочення часу обробки даних;
- створення онлайн-сервісів для реєстрації заявок, консультацій і моніторингу статусу послуг;
- розвиток цифрової інфраструктури у сільській місцевості для забезпечення доступу до телемедицини та онлайн-послуг;
- навчання персоналу роботі з цифровими технологіями.

Цифровізація дозволить досягти підвищення доступності послуг для дітей з інвалідністю незалежно від місця проживання; скорочення часу надання допомоги завдяки автоматизації процесів; прозорості та підзвітності системи публічного управління; покращення якості планування завдяки наявності актуальних і точних даних та індивідуалізації підходу до підтримки кожної дитини. Цифровізація є потужним інструментом для подолання сучасних викликів у сфері медико-соціальних послуг для дітей з інвалідністю. Її впровадження дозволить оптимізувати процеси управління, забезпечити прозорість і підвищити ефективність використання ресурсів, створюючи рівні умови для всіх дітей.

Фінансування та партнерство є ключовими інструментами для забезпечення якісних і доступних медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю. В умовах сучасних викликів, таких як війна, економічна нестабільність і нерівномірний розподіл ресурсів, ці механізми набувають особливого значення для подолання системних проблем і забезпечення сталого розвитку сфери.

Залучення партнерів, таких як міжнародні організації, громадські об'єднання, благодійні фонди та приватний бізнес, дозволяє посилити фінансування та впровадити інноваційні підходи, адже міжнародні організації надають гранти, технічну допомогу та експертизу. Благодійні фонди сприяють розвитку місцевих ініціатив і підтримують конкретні програми, а приватний бізнес може виступати партнерами в рамках державно-приватного партнерства, фінансуючи або спільно реалізуючи проєкти.

Основні заходи для покращення фінансування та партнерства:

- диверсифікація джерел фінансування: залучення грантів, благодійних пожертв, створення програм співфінансування між державою та громадами;

- розвиток державно-приватного партнерства: спільне будівництво реабілітаційних центрів, закупівля обладнання, організація тренінгів для персоналу;

- залучення міжнародних партнерів: співпраця з організаціями, такими як ЮНІСЕФ або ВООЗ, для обміну досвідом і впровадження новітніх практик;

- підтримка громадських ініціатив: заохочення місцевих волонтерів та створення фондів підтримки дітей з інвалідністю;

- прозорість у використанні коштів: створення електронних платформ для звітності, відкритий доступ до фінансових документів для громадськості.

Ефективне фінансування та партнерство сприятимуть підвищенню доступності послуг для дітей з інвалідністю в усіх регіонах України; покращенню якості реабілітаційних, медичних та освітніх послуг завдяки використанню сучасного обладнання та технологій; зростанню довіри населення до системи публічного управління через прозорість і звітність та розширенню можливостей для соціальної інтеграції дітей з інвалідністю. Фінансування та партнерство є стратегічними засобами для подолання сучасних викликів у забезпеченні медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю. Завдяки ефективній співпраці держави, громадськості та міжнародних партнерів можливо досягти сталого розвитку сфери, забезпечуючи рівний доступ до послуг і підтримку найуразливіших груп населення.

Отже, розглянуті заходи покликані забезпечити ефективне подолання проблем у сфері публічного управління щодо надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю. Разом з тим, ефективне публічне управління вимагає чіткої координації дій між органами охорони здоров'я, соціального захисту, освіти та неурядовими організаціями. Важливим кроком є створення спільних робочих груп, які розроблятимуть індивідуальні програми реабілітації та інтеграції дітей з інвалідністю. Відзначено, що реалізація експериментальних проектів, зокрема у сфері раннього втручання, продемонструвала зниження рівня госпіталізації дітей, покращення їхнього соціального функціонування та збільшення рівня задоволення сімей якістю послуг.

Висновки. Отже, дослідження, проведене у статті, свідчить про те, що публічне управління у сфері забезпечення медико-

соціальними послугами дітей з інвалідністю потребує інтеграційного підходу, системного аналізу проблем та адаптації до нових соціальних викликів. Основні акценти поставлені на необхідності інтеграції послуг, тобто на комплексному наданні медичних, соціальних та освітніх послуг, покликаною сприяти підвищенню якості допомоги дітям з інвалідністю; посиленні міжвідомчої взаємодії, оскільки ефективно управління вимагає координації зусиль органів влади різного рівня, а також співпраці з неурядовими організаціями та міжнародними партнерами; цифровізації та інновації, пов'язаних з використанням цифрових платформ, електронних реєстрів та онлайн-сервісів у напрямі забезпечення більш прозорого та оперативного управління у сфері надання послуг; фінансовій підтримці та децентралізації, тобто спрямуванні фінансових ресурсів на підтримку місцевих ініціатив, розвиток центрів раннього втручання та соціальної реабілітації, а також на адаптації до викликів війни, що передбачає розробку спеціалізованих програм для дітей з інвалідністю, які постраждали від воєнних дій, а також підтримку сімей, що перемістилися в інші регіони України. Усі ці заходи є пріоритетом публічного управління у сфері забезпечення медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю у сучасних умовах. Реалізація зазначених заходів сприятиме вдосконаленню системи публічного управління, забезпеченню прав дітей з інвалідністю та підвищенню рівня їхньої соціалізації в умовах сучасних викликів.

Перспективами подальших наукових досліджень є те, що наступні розвідки у даному напрямі можуть бути спрямовані на розробку механізмів моніторингу та оцінювання якості медико-соціальних послуг для дітей з інвалідністю; вивчення найкращих міжнародних практик і можливостей їхнього впровадження в Україні; аналіз ефективності впровадження децентралізованих моделей управління та розробку інноваційних методик реабілітації та інтеграції дітей з інвалідністю в освітній та соціальний простір.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданов С.Г. Державний механізм організації системи медичної реабілітації в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. В. 16. С. 40–46.
2. Мельниченко О.А., Моїсєєнко Л.В. Інституціональне забезпечення медико-соціальної реабілітації постраждалих унаслідок військової агресії. *Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення* : матеріали V науково-практичної конференції з міжнародною участю, Харків, 28 жовтня 2022 р. Харків : ХНМУ, 2022. С. 174–176.

3. Нагорянський А.О. Удосконалення державного управління системою медичної реабілітації як складової частини державної політики у сфері охорони здоров'я України. *Клінічна та профілактична медицина*. 2021. № 2. С. 63–69.

4. Остролуцька Л.І. Концепції реабілітації в контексті системних, інституційних і історичних змін. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2020. № 2. С. 260–273.

5. Dolgich M. Regularities of reforming public administration mechanisms of the health care system in Ukraine in the context of the european dimension.

Public Administration and Law Review. 2020. № 1. Р. 67–77.

6. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/>.

7. Міністерство охорони здоров'я України. Офіційний сайт. URL: <https://moz.gov.ua/>.

8. ЮНІСЕФ Україна. Офіційний сайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/parents-children-support-during-military-actions>.

9. ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я). Офіційний сайт. URL: <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/9789241516822>.